

nationale forpligtelser.¹⁴

Det er næppe afklaret, om de italienske domstole kan og vil anvende fællesskabsretsakter, der er forfatningsstridige.^{15 16}

Irland

Den irske forfatning har hidtil udelukket overladelse af beføjelser til myndigheder uden for Irland. Irlands tiltrædelse har derfor nødvendiggjort en forfatningsændring.

Ved folkeafstemningen den 10. maj 1972 godkendtes indføjelse af følgende bestemmelse som stk. 4 i forfatningens art. 29:

»Staten kan blive medlem af Det europæiske Kul- og Stålfællesskab (oprettet ved traktat underskrevet i Paris den 18. april 1951), Det europæiske økonomiske Fællesskab (oprettet ved traktat underskrevet i Rom den 25. marts 1957) og Det europæiske Atomenergifællesskab (oprettet ved traktat underskrevet i Rom den 25. marts 1957). Ingen bestemmelse i denne forfatning medfører ugyldighed af de af staten vedtagne love, foretagne handlinger eller indførte foranstaltninger, der er nødvendiggjort af forpligtelserne som medlem af Fællesskaberne, eller forhindrer de af Fællesskaberne eller disses institutioner vedtagne regler, foretagne handlinger eller indførte foranstaltninger i at have retskraft i staten.«

Forfatningsændringen gør det muligt for Irland at tiltræde De europæiske Fællesskaber og at give den umiddelbart anvendelige fællesskabsret virkning i den interne retsorden.

Der er ikke ved forfatningsændringen taget udtrykkelig stilling til spørgsmålet om løsningsen af eventuelle konflikter mellem fællesskabsret og senere irsk lovgivning. Dette spørgsmål har – så vidt vides – ikke været fremme i debatten om forfatningsændringen.

Derimod medfører ændringen, at bestemmelserne i den irske forfatning ikke kan påberåbes over for fællesskabsretten.

Storbritannien

Storbritannien har i modsætning til samtlige nuværende medlemsstater og de øvrige ansøgerlande ingen skreven forfatning. Grundsætningen om, at intet Parlament kan binde et efterfølgende Parlament, og at intet organ, hvad enten det er en domstol eller en anden institution, har kompetence til at prøve loves gyldig-

hed, har traditionelt været anerkendt i engelsk ret.¹⁷ The Lord Chancellor¹⁸ udtalte i maj 1967 i Overhuset:

»Der er ikke teoretisk nogen forfatningsmæssig mulighed for os til at skabe sikkerhed for, at intet fremtidigt Parlament vedtager lovgivning i strid med fællesskabsretten.«

I en redegørelse fra maj 1967 udarbejdet af Lord Chancellor til Parlamentet hedder det bl.a.:

»Den umiddelbart anvendelige fællesskabsret forudsættes at have forrang for medlemslandenes nationale lovgivning. Heraf følger, at Parlamentets lovgivning, der giver disse regler virkning, må gøre det på en sådan måde, at den tilsidesætter eksisterende lovgivning i det omfang denne er modstridende . . . Heraf følger også, at Parlamentet inden for de områder, der er dækket af fællesskabsretten, må afstå fra at vedtage ny lovgivning, der er i strid med den gældende fællesskabslovgivning. Dette betyder imidlertid ikke nogen forfatningsmæssig nydannelse. Mange af vore traktatforpligtelser pålægger os allerede sådanne begrænsninger – f.eks. FN-pagten, Den europæiske Menneskerettighedskonvention og Gatt.«

Det lovforslag, der er forelagt Parlamentet for at muliggøre Storbritanniens tilslutning til EF, »The European Communities Bill«, indeholder ikke nogen bestemmelse, der tager udtrykkelig stilling til spørgsmålet om rangforholdet mellem fællesskabsretten og evt. senere modstridende lovgivning.¹⁹ Loven må antages at give engelske domstole mulighed for at fortolke love således, at de så vidt muligt bliver i overensstemmelse med fællesskabsretten – hvad der i sig selv er et brud på engelske domstoles tradition for bogstavfortolkning af parlamentslove. Derimod giver loven ingen hjemmel for at tilsidesætte en bevidst fællesskabsstridig parlamentslov.

Norge²⁰

Den norske grundlovs § 93, der blev indført i 1962, og hvis formål svarer til den danske grundlovs § 20, har følgende indhold:

»For at sikre den internationale Fred og Sikkerhed eller fremme international Retsorden og Samarbejde kan Stortinget med tre Fjer-